

Jaume Costa interpreta al Tantarantana el monòleg *Com us deia... el rei està fotut*, adaptació de diversos textos de Serafí Pitarra.

Amb comptagotes

Els teatres públics i privats que recuperen els autors que conformen la tradició escènica catalana són minoria i ho fan amb comptagotes. Ho constatem amb motiu del Dia Mundial del Teatre que se celebra el 27 de març.

El Teatre Nacional de Catalunya representa fins el 29 d'abril una obra desconeguda pel gran públic, que no s'ha representat d'ençà que es va estrenar al Romea, l'any 1918: *Rei i senyor*, de Josep Pous i Pagès, narrador i autor teatral que ha passat a la posterioritat com a novel·lista, bàsicament, gràcies a *La vida i la mort de Jordi Fragonal* (1912), obra clau de l'època modernista i de la literatura rural.

El teatre de la Generalitat de Catalunya continua la línia de recuperació de textos que formen part de la –més aviat– desconeguda tradició teatral catalana, amb obres com ara *Valentina*, de Carles Soldevila; *La Dama de Reus*, d'Ambrosi Carrion; *El casament d'en Terregada*, de Juli Vallmitjana; *La dama enamorada*, de Josep Puig i Ferrer; o *Misteri de dolor*, d'Adrià Gual.

Però també ha escenificat adaptacions d'obres literàries, no teatrals, siguin en

prosa o en vers, de Joan Maragall, Jacint Verdaguer o Maria Barbal. I el mes de maig acollirà l'obra *Mequinensa*, una adaptació de la narrativa de Jesús Moncada, amb dramaturgia de Marc Rosich.

Josep Maria Flotats va demostrar temps enrere, amb Josep Pla (*Ara que els ametllers ja estan batuts*), que una bona prosa d'un autor català de crit podia tenir molts atractius escènics, i la seva aposta ha creat escola.

Per a Francesc Massip Bonet, catedràtic d'història del teatre català de la Universitat Rovira i Virgili, la recuperació de la nostra tradició teatral s'ha començat tard i encara es fa de manera tímida, amb comptagotes.

La tasca a fer és immensa. L'altre gran teatre finançat amb diners públics, el Teatre Lliure, encara és més gasiu.

L'estudiós, que actualment prepara el segon volum de la *Història del teatre català*, que abastarà des del 1800 fins

als nostres dies, pensa que aquesta tasca que fa el TNC –tímidament, diu– hauria d'haver-se emprès d'una manera més ferma i decidida ja els 80, tant per part dels teatres públics com dels privats.

Un dels problemes, considera Massip Bonet, és que els programadors i directors, en general, no s'han esforçat gens a conèixer la història del teatre català. A més, els estudiants de direcció i dramaturgia de l'Institut del Teatre de la Diputació de Barcelona, on va ensenyar-hi, no mostren gens d'interès per conèixer els autors teatrals catalans del segle XIX i principi del XX.

El cas d'Àngel Guimerà és simptomàtic. Per als directors i programadors sembla que només sigui l'autor de *Terra baixa*, *Mar i cel*, *La filla del mar* i *Maria Rosa*. Només el TNC ha trencat aquest cercle viciós: l'any 2006 va exhumar *En Pólvora*, un drama de passions amb el rerefons social dels conflictes del moviment obrer.

L'altre gran cas escandalós, considera Massip Bonet, és el de Pitarra. El fet que el Teatre Tantarantana de Barcelona l'hagi recuperat durant uns quants dies, aquest febrer i març, va ser tractat per la premsa com una afortunada notícia cultural destacada, per sorprenent.

Darrere de Pitarra tenim més autors importants negligits, com ara Josep Robrenyo o Emili Vilanova.

Massip Bonet reclama que el TNC sigui més just amb el teatre català històric

i, per a posar un cas significatiu, diu que hauria d'haver donat a conèixer el menorquí Joan Ramis i Ramis (Maó, 1746-1819), autor de *Lucrècia*, l'obra més emblemàtica de la literatura neoclàssica en català. La va escriure l'any 1769 i el dramaturg Sergi Marí (Maó, 1962) la va exhumar a Menorca l'any passat.

I que també hauria d'haver acollit alguna traducció d'un altre menorquí, de l'època del barroc, Vicenç Albertí i Vidal (Maó, 1786-1859), sigui de Goldoni, Beaumarchais o Molière.

Pel que fa als traductors, potser el cas més lamentable, constata Massip Bonet, és el del Shakespeare de Sagarra, enterat, sembla, definitivament, per bé que, a parer seu, hauria de coexistir amb les adaptacions noves que fa Joan Sellent.

Els teatres públics, amb el TNC al capdavant, tampoc no han palesat gens d'interès per a mostrar als catalans del Principat que el teatre valencià forma part de la literatura catalana, i que hi ha autors tan importants com Eduard Escalante i Mateu (Canyamelar, València, 1834-València, 1895), el màxim representant del teatre valencià modern, prou conegut dels espectadors barcelonins al seu temps.

La conseqüència més greu de tot això, diu Massip Bonet, és que el TNC s'hagi girat d'esquena als grans autors valencians del moment, els germans Rodolf i Josep Lluís Sirera, ja marginats per les institucions valencianes. El centre de la Generalitat de Catalunya ha dit no a les dues obres dels germans Sirera –que Massip Bonet considera grans peces– sobre la memòria històrica, *Silenci de negra* (2000) i *Benedicat* (2007), publicades per 314.

Pitarra i la sarsuela. La companyia Òpera Còmica de Barcelona ha escenificat al Tantarantana *L'esquella de la Torrassa*, adaptació de la gatada paròdica *L'esquella de la Torratxa*, obra de Serafi Pitarrà, amb música de Joan Sariols (1820-1886).

L'esquella de la Torratxa és la primera obra de l'autor que va pujar a un escenari professional de Barcelona i una de les primeres sarsueles catalanes. Es va estrenar al desaparegut Teatre Odeón el 24 de febrer del 1864.

L'obra alternava al Tantarantana amb un segon Pitarrà, el monòleg *Com us deia... el rei esta fotut*, basat en *Don Jaume el Conquistador* i tres obres més, monòleg adaptat i interpretat per l'actor Jaume Costa (Artés, Bages, 1956), que també actuava a *L'esquella de la Torrassa*. Totes dues obres fan ara una gira.

A més d'entretenir el públic, l'objectiu d'allò que es va batejar amb el nom d'*operació Pitarrà*, era, diu Jaume Costa, redescobrir un dramaturg "actualment arraconat, però que és un dels grans homes de teatre del nostre país, un precursor del teatre català modern"; i, alhora, "recordar que la sarsuela catalana no es limita a *Cançó d'amor i de guerra*".

A l'arxiu de la SGAE, ens diu Jaume Costa, hi ha més de 400 sarsueles catalanes escrites. "Sembla que fa mandra de llegir-les i rescatar-les", comenta.

Per culpa de l'oblit de la sarsuela catalana, l'opinió pública identifica la sarsuela amb la castellana, tot i que la catalana va néixer gairebé simultàniament amb la madrilenya a mitjan segle XIX, i Barcelona va ser, des dels

origens, un focus sarsuelístic de primer ordre que va proporcionar al gènere destacats llibretistes i compositors, recordava la companyia Òpera Còmica de Barcelona arran de l'estrena de *L'esquella de la Torrassa*.

Artur Arranz, un dels fundadors, amb Viviana Salisi, de la companyia, pensa que la sarsuela catalana és un gènere ben català que va desenvolupar característiques pròpies que l'acostaven, en part, a l'opereta i al vodevil francès.

El teatre català del XIX, diu Massip Bonet, assumeix unes formes crítiques i converteix l'escarn en postulat dramàtic, enfront d'una escena oficial protegida per l'estat i en castellà.

La companyia Òpera Còmica de Barcelona ja va rescatar una sarsuela catalana l'any passat amb el muntatge *Sopar per a dos (si pot ser!)*, adaptació d'una peça humorística cantada, estrenada l'any 1876 amb el títol *Dorm!* La lletra original és del prolífic comediògraf Narcís Campmany (1837-1886) i la música, de Joan Rius (1845-1915). El text es va ampliar, perquè només durava mitja hora.

"Pensem que paga la pena –diuen Viviana Salisi i Artur Arranz– de recuperar algunes d'aquestes sarsueles còmiques, per la frescor i per la deliciosa lleugeresa musical, plena de ritmes que triomfaven quan van ser estrenades."

L'èxit de les propostes de l'Òpera Còmica de Barcelona, considera Massip Bonet, hauria d'engrescar a muntar més peces musicals semblants del riquíssim repertori històric.

Lluís Bonada

ALBENA
TEATRE
A València, al TEM
(Teatre El Musical) del 26
d'abril al 6 de maig (en valencià)
i del 10 al 20 de maig (en castellà).

